

Fakulteta za zdravstvo **Angele Boškin**
Angela Boškin Faculty of Health Care

Diplomsko delo
visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje
ZDRAVSTVENA NEGA

**RAZVOJ PROFESIONALNIH VREDNOT
ŠTUDENTOV ZDRAVSTVENE NEGE**

**DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL
VALUES IN NURSING STUDENTS**

Diplomsko delo

Mentorica: Sanela Pivač, viš. pred.

Kandidatka: Jasmina Musić

Jesenice, januar, 2019

ZAHVALA

Zahvaljujem se svoji mentorici Saneli Pivač, viš. pred., za mentorstvo, strokovno pomoč in nasvete pri pisanju diplomskega dela.

Hvala Sedini Kalender Smajlović, viš. pred., za recenzijo diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi študentom Fakultete za zdravstvo Angele Boškin za sodelovanje pri anketiranju.

Največja zahvala pa gre moji družini, ki mi je omogočila študij, in mojemu fantu, saj so me v času študija spodbujali, mi pomagali in mi stali ob strani.

POVZETEK

Teoretična izhodišča: Profesionalne vrednote pridobivamo in razvijamo skozi življenje. Ker te vrednote igrajo pomembno vlogo v zdravstveni negi, je pomembno, da tako medicinske sestre kot študentje spoštujejo človekove pravice in nudijo ustrezno zdravstveno nego.

Cilj: Cilj diplomskega dela je ugotoviti pomen profesionalnih vrednot za razvoj študentov Fakultete za zdravstvo Angele Boškin kot bodočih zdravstvenih delavcev.

Metoda: Uporabili smo kvantitativno metodo, podatke smo zbirali s pomočjo spletne ankete. V raziskavi, izvedeni aprila 2018, je sodelovalo 116 študentov zdravstvene nege vseh treh letnikov redne in izredne smeri. Podatke, ki smo jih pridobili z anketo, smo obdelali s programom SPSS (Statistical Package for Social Sciences), verzije 20.0. Uporabili smo deskriptivno statistiko, Pearsonov koeficient korelacije in ANOVO. Za podatke, ki so bili statistično pomembni, smo upoštevali razlike, kjer je bila stopnja statistične pomembnosti na ravni 0,05 in manj.

Rezultati: Študentje so visoko strinjanje navedli pri trditvi, da moramo v času obravnave ohranjati pacientovo zaupnost informacij (PV = 4,63; SO = 4,63). Najmanjše strinjanje so navedli pri trditvi, da so se za študij zdravstvene nege odločili ne glede na višino plačila, ki ga bodo prejeli (PV = 3,34; SO = 3,32). Velikih razlik o mnenju o pomembnosti med letniki ni bilo ugotovljenih, saj so se vsi trije letniki odločili za vrednoti človeško dostojanstvo in svoboda poklicnega aktivizma, ki se nanašata na pacienta in medicinsko sestro ter njene pravice in njeno delo. Statistično pomembno razliko smo ugotovili pri trditvi »Zaupnost (medicinske sestre morajo ohraniti zaupnost v zvezi s pacientovim stanjem in se izogibati razširjanju informacij ali spreminjanja)« (F = 3,115; p = 0,050).

Razprava: Rezultati so pokazali, da se je večina študentov odločila za vrednote, povezane s pacientom in medicinsko sestro, manj so se odločali za vrednote, ki so povezane z javnim zdravjem in izobraževanjem na področju zdravstvene nege. Velikih statističnih razlik o pomembnosti vrednot študentov med letniki in smerjo študija ni bilo.

Ključne besede: profesionalne vrednote, zaupnost, spoštovanje človekovih pravic, vrednote v zdravstvu

SUMMARY

Background: We gain and developing professional values through life. Because professional values play an important role in nursing, it is important that both nurses and also students respect human rights and provide suitable nursing care.

Aims: The aim of the diploma thesis was to establish the importance of professional values on the development of the Angela Boškin Faculty of Health Care students as future health workers.

Method: A quantitative research design was employed. Data were gathered with an online questionnaire. A total of 116 nursing students of all three academic years of full-time and part-time studies took part in the study which was conducted in April 2018. Data obtained with the questionnaire were analyzed using SPSS (Statistical Package for Social Sciences), v. 20.0. Descriptive statistics, Pearson's correlation coefficient, and ANOVA were used. The level of statistical significance was set at $p \leq 0.05$.

Results: Students expressed a high level of agreement with the statement that during treatment, patient's confidentiality must be protected ($M = 4.63$; $SD = 4.63$). They expressed the lowest level of agreement with the statement that they decided to study nursing regardless of their future salary ($M = 3.34$; $SD = 3.32$). Large differences in opinions according to years of study were not established, as the students of all three academic years stated human dignity and freedom of professional activity as the two most important values for patients and nurses, as well as nurses' rights and nursing work. Statistically significant differences were established for the statement: "Confidentiality (nurses must protect the confidentiality concerning a patient's condition and avoid dissemination or alteration of information)" ($F = 3.115$; $p = 0.050$).

Discussion: Study results revealed that the majority of students decided for values related to patients and nurses, rather than for those connected to public health and education in the field of nursing. No major statistical differences were established in the importance of students' values according to the year of study and chosen courses of study.

Key words: professional values, confidentiality, respect of human rights, values in health care

KAZALO

1 UVOD	1
2 TEORETIČNI DEL	3
2.1 VREDNOTE V ZDRAVSTVENI NEGI	5
2.2 PROFESIONALNE VREDNOTE IN ŠTUDENTI ZDRAVSTVENE NEGE	6
3 EMPIRIČNI DEL.....	11
3.1 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA	11
3.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	11
3.3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA	11
3.3.1 Metode in tehnike zbiranja podatkov	11
3.3.2 Opis merskega instrumenta	12
3.3.3 Opis vzorca.....	12
3.3.4 Opis poteka raziskave in obdelave podatkov	13
3.4 REZULTATI	14
3.5 RAZPRAVA	22
4 ZAKLJUČEK	27
5 LITERATURA	28
6 PRILOGE.....	34
6.1 INSTRUMENT.....	34

KAZALO SLIK

Slika 1: Model profesionalnih vrednot	8
---	---

KAZALO TABEL

Tabela 1: Test zanesljivosti	12
Tabela 2: Demografski podatki	13
Tabela 3: Mnenja študentov o profesionalnih vrednotah	14
Tabela 4: Mnenja študentov o profesionalnih vrednotah glede na smer študija	15
Tabela 5: Ocena profesionalnih vrednot.....	17
Tabela 6: Razlike mnenj o pomembnosti vrednot glede na letnik izobraževanja	18
Tabela 7: Razlike mnenj o pomembnosti vrednot glede na obliko študija.....	20
Tabela 8: Povezanost med trditvami o medicinski sestri in pacientom.....	22

1 UVOD

Zdravstvena nega je disciplina, bogata z vrednotami. Že v 19. stoletju je Florence Nightingale spoznala, da zdravstvena nega ne bi smela biti sestavljena samo iz zdravstvenega znanja in tehničnih spretnosti, ampak bi morala biti poklic, ki temelji na človeških vrednotah (Rassin, 2008).

Vrednote se izražajo skozi posameznikove ukrepe in odločitve ter so življenjska vodila. Vrednote motivirajo socialno in poklicno ravnanje ter predstavljajo temeljna prepričanja o tem, kar je prav, dobro ali zaželeno (Rassin, 2008). Vrednota ima ožji in širši pomen. V ožjem smislu beseda označuje najsplošnejši pomen »dobrega«, »želenega« ali »vrednega«. V širšem smislu pa se uporablja za osnovne vrednostne pojme, kot so dobrota, lepota, pravičnost, resnica, krepost in svetost (Gajser Dvojmoč, 2012).

Vrednote delujejo kot motivacija, da si ljudje postavljamo določene cilje in si prizadevamo, da bi jih dosegli (Černoga & Bohinc, 2009).

Človek pravzaprav ne more obstajati, ne da bi vrednotil. Vrednote že po definiciji niso nevtralne, ampak nosijo s seboj pozitivno ali negativno ocenjevanje (vrednotenje) pomembnih vidikov individualnega ali družbenega življenja (Popit, 2008). Med tem, ko je profesionalizem večdimenzionalni koncept, ki medicinskim sestram zagotavlja priložnosti za osebnostno in profesionalno rast. Ta postopek zahteva znanje, veščine, razvoj značilnosti poklicne identitete profesije in internacionalizacijo vrednot in norm profesionalne skupine (Alidina, 2013). Ocenjuje se po individualnih značilnostih ter obnašanju, odnosih z drugimi posamezniki, kontekstih delovanja in socialnih dimenzijah, kot so morala, politična, družbena in ekonomska odgovornost, profesionalizem vključuje tudi spoštovanje standardov in kompetenc (Fantahun, et al., 2012).

Profesionalne vrednote so nastajale v času razvoja poklica zdravstvene nege in babištva, ki jih je ta opredelila v svojih kodeksih (Lokajner & Sima, 2011). Noben zdravstveni delavec ni enak drugemu, ker se profesionalne vrednote med posamezniki razlikujejo. Razlikujejo se zaradi različnih dejavnikov, ki vplivajo na nastajanje teh vrednot, kot so stopnja izobrazbe, kultura, osebne vrednote, zakonski stan, pridobljene izkušnje in delovne izkušnje (Iacobucci, et al., 2013).

Zdravstvena nega je poklic, ki pacientom zagotavlja 24-urno oskrbo. V tem času medicinske sestre naletijo na številne situacije, ki od njih zahtevajo, da sprejemajo odločitve. Vsako odločitev, naj se gre za bolnega ali zdravega posameznika, morajo opraviti s spoštovanjem, častjo in individualnostjo (Weis & Schank, 2009).

Ko se odločimo za poklic diplomirane medicinske sestre oziroma diplomiranega zdravstvenika, se hkrati odločimo za izbiro določenega življenjskega sloga ter sprejetja mnogih etičnih načel in vrednot. Delo v zdravstveni negi je izredno odgovorno in hkrati naporno. Poleg izobrazbe so potrebne še osebne kvalitete, ki opredeljujejo psihološki lik medicinske sestre. Teoretična znanja in spretnosti ne zadostujejo za zagotavljanje zdravstvene nege na ustreznem strokovnem nivoju, ampak je hkrati potrebno nenehno razmišljanje o svojem delu in ravnanju, s tem pa se oblikujejo moralne vrednote, ki so pomembne za razvoj določenih praktičnih modrosti in zrelosti (Raščan, 2010).

Pomembno je, da študenti v času izobraževanja razvijajo svoje profesionalne vrednote, ki jih pridobivajo skozi svoje življenje. Vsak študent, ki zaključi šolanje, bi moral imeti razvit občutek empatije, etičnih vrednot in profesionalnosti do dela. Zato smo želeli z našo raziskavo ugotoviti mnenja študentov o profesionalnih vrednotah in ugotoviti, ali obstajajo razlike o mnenju glede na letnik in smer študija.

2 TEORETIČNI DEL

Vrednote so bistveni sestavni del človekovega motivacijskega sistema, zato je vzgoja pedagoški imperativ, če hočemo mlademu človeku dobro in če ga nočemo prepustiti impulzivnemu ravnanju. Pedagoškemu imperativu sledijo vzgojni cilji, ki si jih sodobna šola mora zastaviti. Osnova pedagoškega procesa v zdravstveni negi je spoštovanje človekovih vrednot. Vzgoja za delo v zdravstvu ima še posebno velik vpliv na poklicno identiteto medicinske sestre. Medicinske sestre oblikujejo svoj kriterij za presojanje vseh situacij z vidika temeljnih človekovih vrednot, pravic in dostojanstva človeka (Podhostnik, 2010).

Namen kodeksa etike je, da pomaga medicinskim sestram pri oblikovanju etičnih vrednot, je vodilo ter jih spodbuja pri delu v praksi zdravstvene nege. Kodeks je namenjen medicinskim sestram in sodelavcem v negovalnem timu, medtem ko dijakom in študentom služi kot opora pri oblikovanju lastnih etičnih načel in moralnih stališč ter vir znanja in refleksije. Medicinski sestri, ki že opravlja poklic, je podlaga za etično presojo njenega dela. Osebnostna rast in zadovoljstvo pri delu pa omogoča medicinski sestri spoštovanje in razvijanje humanih vrednot poklica (Zbornica zdravstvene nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2010).

Medicinske sestre imajo do pacientov, svojih sodelavcev, delodajalcev, stroke, širše družbe odgovornost na več ravneh, predvsem pa je pomembna odgovornost do same sebe. Delo morajo opravljati v skladu s sprejeto zdravstveno doktrino in Kodeksom etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije ter v skladu s svojo vestjo. Za svoje delo prevzemajo etično, strokovno, kazensko in materialno odgovornost (Černoga & Bohinc, 2009).

V času študija se morajo študenti zdravstvene nege naučiti spoštovanja pravic pacientov. Pri svojem delu morajo upoštevati njihove pravice in hkrati delovati etično (Ambrož & Zupančič, 2013). Marinič (2009, str. 142A) navaja, »da je potrebno doseči izboljšanje na področju odnosov med pacientom in zdravstvenimi delavci«. Predvsem zdravstveni delavci so tisti, ki k temu veliko pripomorejo in zato morajo biti dobro informirani o pravicah pacientov po obstoječih zakonih in pravilnikih (Ambrož & Zupančič, 2013).

Standard obnašanja predstavljajo profesionalne vrednote, ki nam dajejo okvir za ocenjevanje osebnih prepričanj, obnašanja in delovanja. Razvoj profesionalnih vrednot je neprekinjen in dolg proces, na katerega vplivajo različni dejavniki, kot so kultura, izobraževanje ter osebna prepričanja (Parandeh, et al., 2015). Profesionalnih vrednot se medicinske sestre naučijo v dveh smereh: skozi formalna navodila in neformalno opazovanje prakse zdravstvene nege in jih postopno vključujejo v svoj osebni vrednostni sistem (Černoga & Bohinc, 2009). Glavna profesionalna odgovornost medicinskih sester je nudenje ustrezne zdravstvene nege. Pri tem morajo spoštovati človekove pravice. Medicinske sestre so osebno odgovorne za izvajanje zdravstvene nege (Code of ethics for nurses, 2012). Profesionalne vrednote igrajo zelo pomembno vlogo v zdravstveni negi in predstavljajo glavni vir v praksi zdravstvene nege (Burkhard & Nathaniel, 2008).

V Južni Koreji so opravili raziskavo med študenti zdravstvene nege na šestih univerzah po vsej državi o dojetanju poklicnih vrednot in te rezultate primerjali med skupinami glede na demografske značilnosti udeležencev. V raziskavo so vključili 529 študentov, večina anketirancev je bilo ženskega spola s povprečno starostjo 23 let. Rezultati so bili znatno višji pri študentih, ki so se vpisali v šolo zaradi sposobnosti ali želje po poklicu kot pri tistih, ki so se vpisali samo zato, ker so bili njihovi rezultati vpisnih izpitov zadostni. Rezultati so se bistveno razlikovali med šestimi univerzami, kar kaže na potrebo po poglobljenih študijah za razumevanje osnovnih razlogov (Sook Bang, et al., 2010).

Naslednja raziskava je potekala v Iranu leta 2011, kjer so primerjali pogled na profesionalne vrednote med študenti prvega in tretjega letnika univerze. V raziskavo so vključili 240 študentov. Rezultati so pokazali, da ni bistvene razlike v pogledu na profesionalne vrednote med študenti, ker so vsi študentje v raziskavi označili kot prioriteto skrb za pacienta (Parvan, et al., 2012).

Leta 2016 so Poorchangizi, et al. (2017) opravili raziskavo v štirih različnih bolnišnicah v jugovzhodnem Iranu. Vključili so 260 medicinskih sester, med njimi so bile glavne medicinske sestre, medicinske sestre, ki so bile neposredno vključene v zdravstveno nego z akademsko izobrazbo in medicinske sestre z najmanj enim letom izkušenj. Končni rezultati raziskave so, da imajo medicinske sestre visoko povprečje o pomembnosti profesionalnih vrednot. Profesionalne vrednote, ki so bile neposredno povezane z

zdravstveno nego in poklicem, so bile bolje ocenjene kot vrednote, povezane z nekliničnimi dolžnostmi medicinskih sester (sodelovanje v raziskovalnih dejavnostih).

Theander, et al. (2016) opredeljujejo, da so profesionalne vrednote v zdravstveni negi sposobnosti medicinske sestre, da izvaja učinkovite intervencije v vseh možnih situacijah iz prakse s ciljem nuditi kakovostno zdravstveno nego pacientu. Mlinšek (2012) navaja, da so v raziskavi, ki je potekala v Sloveniji leta 2012 na temo profesionalne vrednote v zdravstveni negi, prišli do ugotovitve, da se izvajalci zdravstvene nege zavedajo pomena etike in vrednot pri delu.

2.1 VREDNOTE V ZDRAVSTVENI NEGI

V zdravstveni negi se profesionalizem kaže v tem, kako medicinske sestre dojemajo vsakodnevno klinično delo in hkrati kako močno so usmerjene v zagotavljanje kakovosti in varnosti v zdravstvu (Čelik & Hisar, 2012). Številne izkušnje in teoretična znanja niso dovolj, da zagotovimo zdravstveno nego na kakovostni ravni, ampak je potrebno, da nenehno razmišljamo o svojem delu, ravnanju in oblikovanju moralnih vrednot, saj to omogoča razvoj določene praktične modrosti in zrelosti (Naka & Kvas, 2004). V zdravstveni negi imamo določene vrednote, ki niso moralne narave, ampak se nanašajo na pravila oblačenja, strokovne standarde, higienske standarde in osvojene rutine postopkov. Med tem ko so nekatere druge profesionalne vrednote izključno moralne narave, saj se nanašajo na dobronamernost, pravičnost, avtonomijo, neškodljivost, odgovornost, pozornost, skrb in drugo (Naka & Kvas, 2004). Najbolj cenjene vrednote v skrbi za ljudi so: zaščita pravic slabotnih in ranljivih, individualni odnosi ter humane vrednote v teh odnosih (Mlinar, 2011).

Če se želja po poklicu medicinske sestre odraža v želji, da pomagajo drugim tistim, ki njihovo pomoč potrebujejo, potem moramo predvidevati, da se tisti, ki se odločijo za poklic medicinske sestre, nagibajo k vrednotam, ki bi jih običajno povezali s skrbnim poklicem (skrb, sočutje in altruizem) (Selman, 2011). Pogoj pri medicinski sestri, da uresniči svoja pričakovanja in doživlja pri tem zadovoljstvo in poklicno izpolnitev, je, da izbere pravilni poklic (Ramšak Pajk & Rajkovič, 2004 cited in Zadnikar Pajk, 2014, p. 10).

Največja vrednota medicinske sestre, ki ji omogoča delovanje v široki sferi aktivnosti, interdisciplinarno delovanje in povezovanje, komunikacijske spretnosti in poslovne odnose, je znanje (Pajnkihar, 2010).

Schmidt (2015) pravi, da se pri študentih profesionalne vrednote začnejo razvijati že preden začnejo s študijem zdravstvene nege. Vsak študent prinese svojo kulturo in osebne vrednote v študij zdravstvene nege in tako razvija svoje profesionalne vrednote iz specifičnih človeških vrednot, ki jih že ima. Razvoj profesionalnih vrednot je pomemben zaradi spodbujanja kakovosti zdravstvene nege, povečanja razumevanja pacientov, povečanja zadovoljstva pri delu in zadrževanju zdravstvenega osebja (Parandeh, et al., 2015). Pomen spoštovanja vrednot posameznika, sodelavcev in pacientov v zdravstveni negi je treba ohraniti in še okrepiti (Podhostnik, 2010).

Izobrazba kot vrednota ni več namenjena izključno posamezniku, temveč postaja čedalje bolj merilo družbenega razvoja. Arnautovič (2008) navaja, da se morajo zaposleni neprenehoma izobraževati, zato pa poznamo več razlogov:

- hitre družbene spremembe,
- kriza življenjskih vzorcev,
- razvoj znanosti in tehnologije.

Leta 2015 so v Sloveniji naredili raziskavo v 20 bolnišnicah pri diplomiranih medicinskih sestrah in zdravstvenikih, kjer so proučevali profesionalne vrednote in kompetence. Prišli so do zaključka, da je profesionalizem v zdravstveni negi še vedno v razvoju, da mu primanjkuje podpore znotraj in izven profesije ter da se premalo spodbuja njegovo implementacijo (Skela Savič, 2016).

2.2 PROFESIONALNE VREDNOTE IN ŠTUDENTI ZDRAVSTVENE NEGE

Mladostniki, ko se odločajo za poklic medicinske sestre ali zdravstvenega tehnika, se velikokrat ne zavedajo, da je to odločitev, ki pomeni določen življenjski slog in sprejetje številnih etičnih načel ter vrednot (Klemenc, 2010 cited in Razlag Kolar, et al., 2016). Kompetentno etično vedenje in profesionalna identiteta študentov zdravstvene nege sta najpogosteje odraz profesionalne edukacije, ki temelji na vrednotah medicinske sestre.

Mentorji so soočeni z izzivom, kako pri študentih razviti profesionalno identiteto in zagotavljati dobrobit, ker se s temi dilemami srečujejo že v času klinične prakse. Razvijanje profesionalne identitete v času študija je ključno za bodočo kompetentno medicinsko sestro (Musek Lešnik, 2003 cited in Pivač, et al., 2016, p. 55).

Profesionalne vrednote se lahko med posamezniki razlikujejo zaradi razlik v stopnji izobrazbe, kulture, osebnostnih vrednot, zakonskega stanu, učnih izkušenj in strokovnega znanja. Te vrednote delujejo kot okvir za odločanje in etično prakso ter prispevajo k individualni profesionalni zavezi (Iacobucci, et al., 2013).

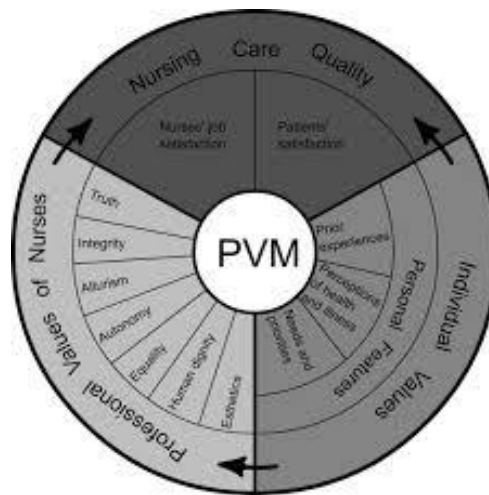
Profesionalne vrednote medicinskih sester opredeljujejo različni dokumenti. Etični kodeks za medicinske sestre med ključne vrednote uvršča dostojanstvo in spoštovanje, varovanje zasebnosti, odgovornost, varnost pacientov ter kompetentnost (Gallegos & Sortedahl, 2015). Vrednote poklica zdravstvene nege, kot so dostojanstvo, enakost, strokovnost, solidarnost, partnerstvo in zagovorništvo, morajo izvajalci zdravstvene nege upoštevati pri svojem delu, tako da celostno pristopijo k posamezniku, družini ali skupini ob upoštevanju psihičnih, fizičnih in socialnih potreb (Pivač, et al., 2016).

Profesionalne vrednote so standardi, ki jih sprejmejo člani poklica na podlagi smernic izobraževanj in praks ter s tem vplivajo na prepričanja in stališča. So pomemben dejavnik, ki prispeva k razvoju strokovne izobrazbe (Kaya & Boz, 2017). Razvijanje profesionalnih vrednot v zdravstveni negi je pomembno zaradi kakovosti zdravstvene nege in povečanja razumevanja pacientov, prav tako pa pomaga procesu profesionalne socializacije. Izobraževanje za zdravstveno nego je dolgotrajno in formalno izobraževanje, v katerem se pričakuje, da bodo študenti pridobili vrednote, ki ustrezajo vlogi zdravstvene nege ter pridobili strokovno in klinično znanje (Jimenez-Lopez, 2014).

Eden najpomembnejših meril za merjenje profesionalnosti je kopičenje znanja, ki ga uporabljajo v strokovni praksi. Modeli in teorije zdravstvene nege so pomembni elementi pridobivanja znanja v zdravstveni negi in zagotavljajo etično strokovno prakso. V zadnjih letih se je povečala uporaba modelov v raziskavah zdravstvene nege, na novo nastala terminologija pa se je začela uporabljati v zdravstveni negi (Kaya & Boz, 2017).

Avtorja Kaya & Boz (2017) sta v svoji raziskavi opisala nov model, imenovan Model profesionalnih vrednot. Pojasnjeni so bili pojmi, ki obsegajo konceptualni okvir modela

in odnose med koncepti. Predpostavlja se, da se z zavedanjem o konceptih modela poveča zadovoljstvo pacientov, medicinskih sester in kakovost zdravstvene nege. Z razvojem konceptov se bo okrepilo zadovoljstvo posameznikov z zdravstveno nego in medicinskimi sestrami, kar bo povečalo kakovost zdravstvene nege. Model je primeren za vodje v zdravstveni negi in lahko poveča njihovo motivacijo za delo.

Slika 1: Model profesionalnih vrednot

(vir: Kaya & Boz, 2017, p. 3)

Cilj modela profesionalnih vrednot je opisati značilnosti, vrednote in izkušnje posameznikov ter tako ponuditi individualno oskrbo. Ta naj bi temeljila na pristopu k celotni osebi, opisati njihove posamezne in profesionalne vrednote in s tem pomagati, da se bolje spoznajo in tako bolje razvijejo profesionalne vrednote. Hkrati bi povečali zadovoljstvo pri delu in tako omogočili nudenje visoko kakovostne oskrbe za zadovoljstvo pacientov (Kaya & Boz, 2017).

Nujno je, da študenti s področja zdravstvene nege jasno razumejo svoje lastne vrednote in tiste iz izbranega poklica, tako da lahko izkoristijo prednosti zdravstvene nege kot negovalnega poklica (Leduc & Kotzer, 2009). Študenti zdravstvene nege se morajo zavedati svojih vrednot v času študija in te vrednote združiti s profesionalnimi vrednotami, ki jih pridobijo med študijem (Ayla, et al., 2018). Študentom je med študijem v kliničnem okolju omogočen razvoj profesionalnega odnosa do pacienta, etične občutljivosti in kompetentnosti pri izvajanju zdravstvene nege. Pomemben dejavnik za

razvoj profesionalnih vrednot je tudi strokovno vodenje, ki ga skozi klinično usposabljanje vodijo učitelji in klinični mentorji (Mlinar, 2011).

Študenti zdravstvene nege opravljajo visokošolski študijski program 1. stopnje, kjer se oblikuje temeljni profil nosilca zdravstvene nege. Program je usklajen z direktivo 2005/36/ES in bolonjskim procesom. Leta 2013 so bile na ravni Evropske unije sprejete dopolnitve Direktive za regulirane poklice, program so vsebinsko dopolnili in dodali nove kompetence, ki izhajajo iz Evropske direktive 2013/55/EU. Študij po uskladitvi z Bolonjsko prenovo obsega 5400 ur in vključuje predavanja, seminarje, klinično prakso, kabinetne vaje in individualno delo študenta. Polovica programa (2300 ur), predpisanega z direktivo EU, se izvaja v neposrednem kliničnem okolju ob pacientu kot klinična praksa. Študenta spremljajo klinični mentorji učnih baz, visokošolski učitelji in visokošolski strokovni sodelavci šole (Skela Savič, et al., 2015).

Profesionalne vrednote dokazujejo stališča, ki v končni fazi vplivajo na vedenje. Profesorji zdravstvene nege morajo v študentih razviti strokovne vrednote, ki bodo združljive z vlogami in odgovornostmi medicinske sestre. Sofisticirane ravni znanstvenega znanja, spretnosti in stališča študentov je treba vključiti ter razviti študente v uspešne strokovnjake (Fisher, 2014).

Leduc & Kotzer (2009) sta naredili raziskavo, kjer sta vključili študente, nove diplomante in izkušene praktike. Z raziskavo sta ugotovili, da imajo izkušeni praktiki (ki imajo od 4 do 5 let delovnih izkušenj) višje ravni poklicnih vrednot. Vendar je bilo med anketiranci več podobnosti v odgovorih kot razlik. S tem sta ugotovili, da izkušnje niso nujno potrebne za razvoj profesionalnih vrednot. V Bursi so leta 2016 opravili raziskavo na Uludag University, kjer so anketirali študente prvega in tretjega letnika zdravstvene nege. V raziskavi je sodelovalo 104 študentov prvega letnika in 84 študentov četrtega letnika. Končne ugotovitve raziskav so, da so bile profesionalne vrednote ocenjene na visoki ravni, da na vrednote vplivajo osebni in okoljski dejavniki, ter da so profesionalne vrednote zdravstvene nege najpomembnejši element za zaščito visokokakovostnih standardov v zdravstveni negi (Ayla, et al., 2018).

Biti profesionalen pomen delati na najboljši možni način in obljubiti kakovostno zdravstveno oskrbo pacientu. Profesionalne vrednote so odsev osebnih vrednot in so pridobljene v procesu socializacije (Lawler, 2008).

Danes se v svetu pozablja, da je delo v zdravstveni negi delo z ljudmi in delo za ljudi, za kar mora imeti človek določene osebnostne lastnosti in vrednote. Predvsem iščejo pri medicinskih sestrah spoštovanje, avtonomijo, dobronamernost, neškodljivost in pravičnost. Vendar zaradi omalovaževanja poklica s strani politike in družbe je to slaba motivacija za mlade, da izberejo poklic medicinske sestre. Kljub ustanavljanju številnih visokih šol za zdravstvo je poklic medicinske sestre v zdravstvenem sistemu še vedno v podrejenem položaju, zato se bijejo bitke za samostojnost zdravstvene nege kot strokovnega področja, s tem pa prevzemanje večje odgovornosti ob seveda višjem plačilu za opravljeno delo. Za razvoj odličnosti v zdravstveni negi je poleg empatije in spretnosti pomembno tudi znanje. Za oblikovanje pozitivne samopodobe in poklicne pripadnosti je pomemben dejavnik zavedanje (Berus & Kržičnik, 2010).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA

Namen diplomskega dela je raziskati razvoj profesionalnih vrednot študentov zdravstvene nege skozi študij.

Cilji:

C1: Ugotoviti pomen profesionalnih vrednot na razvoj študentov kot bodočih zdravstvenih delavcev.

C2: Raziskati mnenje študentov o profesionalnih vrednotah glede na smer študija: redni, izredni.

C3: Ugotoviti razlike v pomembnosti vrednot študentov glede na letnik in smer študija.

3.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

R1: Kakšen pomen imajo profesionalne vrednote na razvoj študentov kot bodočih zdravstvenih delavcev?

R2: Kakšna so mnenja študentov o profesionalnih vrednotah glede na smer študija: redni, izredni?

R3: Katere so razlike mnenju o pomembnosti vrednot študentov glede na letnik in smer študija?

3.3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

3.3.1 Metode in tehnike zbiranja podatkov

Izvedena raziskava je temeljila na deskriptivni metodi kvantitativnega raziskovanja. Teoretični del diplomskega dela smo zasnovali na pregledu tuje in domače literature. Literaturo smo iskali v slovenskih in svetovnih podatkovnih bazah, kot so COBISS, PubMed, CINAHL, Obzornik zdravstvene nege in EBSCOhost. Iskanje zadetkov smo omejili s ključnimi besedami: profesionalne vrednote, profesionalne vrednote pri študentih in profesionalne vrednote v zdravstvu. Po tujih mednarodnih bazah smo tuje raziskave z naslednjimi ključnimi besedami: professional values, nursing students, professional values in nursing. Za potrebe empiričnega dela smo izvedli raziskavo.

3.3.2 Opis merskega instrumenta

Vprašalnik, ki smo ga uporabili za pripravo diplomskega dela, je bil zaprtega tipa, izdelali smo ga na osnovi pregleda strokovne in znanstvene literature. Sestavljen je bil iz treh sklopov, ki smo jih oblikovali na podlagi izsledkov iz literature (Rassin, 2008; Černi, et al., 2016). Vprašalnik v prvem sklopu vsebuje različne trditve, kjer nas je zanimalo mnenje študentov do profesionalnih vrednot. Študenti so se opredelili glede na stopnjo strinjanja z ocenami od 1 do 5 (Likertova lestvica), kjer pomeni: 1 – popolnoma se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4 – se strinjam in 5 – popolnoma se strinjam. V drugem sklopu so vrednote, kjer so študenti ocenjevali od 1 do 15, katera vrednota jim je bolj pomembna. V tretjem sklopu smo ugotavljali demografske podatke. Ta sklop vsebuje vprašanja o spolu, starosti in letniku študija. Zanesljivost smo preverjali s Cronbach koeficientom alfa. V tabeli 1 je prikazano, da je v obeh sklopih presegel vrednost 0,70, ki v strokovni literaturi pomeni dovolj visoko stopnjo zanesljivosti vzorca (Cencič, 2009).

Tabela 1: Test zanesljivosti

Sklop	Število vprašanj	Chronbach koeficient alfa
1. sklop	20	0,951
2. sklop	15	0,840

3.3.3 Opis vzorca

Raziskavo smo izvedli na Fakulteti za zdravstvo Angele Boškin, kjer smo anketirali študente 1., 2. in 3. letnika, rednega in izrednega študija v študijskem letu 2017/2018. Raziskava je potekala v mesecu aprilu 2018. Vprašalnik smo 257 študentom poslali prek e-pošte in dobili 116 izpolnjenih vprašalnikov, torej je bila realizacija 45%. 88 vprašalnikov je bilo izpolnjenih v celoti, 28 pa le delno izpolnjenih. Od vseh je bilo 13 (14,8 %) anketirancev moškega, 75 (85,2 %) pa ženskega spola (tabela 2).

Tabela 2: Demografski podatki

Demografski podatki		n	f	%
Spol	ženski	88	75	14,8
	moški		13	85,2
Letnik izobraževanja	1. letnik	87	28	32,2
	2. letnik		23	26,4
	3. letnik		36	41,4
Smer študija	redni študij	88	58	65,9
	izredni študij		30	34,1

Legenda: n – število anketirancev; f – frekvenca; % – odstotek.

Anketirance smo vprašali po letniku izobraževanja. V vzorec smo zajeli 28 (32,2 %) anketirancev, ki so obiskovali 1. letnik, 23 (26,4 %) anketirancev 2. letnika in 36 (41,4 %) anketirancev 3. letnika. Redno vpisanih anketirancev v vzorcu je bilo 58 (65,9 %), izredno vpisanih pa 30 (34,1 %) anketirancev (tabela 2).

3.3.4 Opis poteka raziskave in obdelave podatkov

S pomočjo internetnega programa (MojaAnketa.si) smo vprašalnik preoblikovali v spletno anketo. Študente smo anketirali v mesecu aprilu 2018. Soglasje za izvedbo ankete nam je izdala Komisija za znanstveno-raziskovalno in razvojno dejavnost Fakultete za zdravstvo Angele Boškin. Podatke, ki smo jih pridobili, smo obdelali z računalniškim programom Microsoft Excel. Za tem smo opravili statistično analizo s programom Statistical Package for Social Sciences (SPSS), verzija 20.0. Pri tem smo uporabili opisno in bivariantno statistiko. V tabelah smo predstavili statistični prikaz podatkov. Na podlagi frekvenčne (n) in odstotne (%) porazdelitve vrednosti smo prikazali demografske podatke. Povprečne vrednosti (PV) in standardni odklon (SO) odgovorov pri celotni populaciji, smo prav tako predstavili v tabelah. Za ugotavljanje povezav med spremenljivkami pa smo uporabili t. i. Pearsonov koeficient. Za preverjanje statistične značilnosti na populaciji smo uporabili ANOVO. Preverjali smo, ali obstajajo statistično pomembne razlike med letniki in smerjo študija. Upoštevali smo razlike, kjer je mejna vrednost statistične značilnosti $p \leq 0,05$.

3.4 REZULTATI

Anketiranci so v prvem sklopu vprašalnika ocenjevali trditve o profesionalnih vrednotah. Na tej lestvici številka 1 pomeni, da se s trditvijo popolnoma ne strinjajo, medtem ko številka 5 pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjajo. Najprej smo ugotavljali, kakšno mnenje imajo študenti o profesionalnih vrednotah

Tabela 3: Mnenja študentov o profesionalnih vrednotah

Trditve	n	PV	SO
Zavedam se lastnih kompetenc.	116	3,97	4,04
Poklic diplomirane medicinske sestre/diplomiranega zdravstvenika je enakovreden ostalim poklicem.	115	3,33	3,41
Družba potrebuje diplomirane medicinske sestre.	115	4,48	4,46
Za študij zdravstvene nege sem se odločil/-a ne glede na višino plačila, ki ga bom prejemal/-a.	115	3,34	3,32
Ko zaključim izobraževanje, bom strokovnjak/-inja na področju zdravstvene nege.	114	3,52	3,56
Sposoben/sposobna sem prepoznavati pacientove potrebe po zdravstveni negi.	113	4,05	4,10
Po diplomi bom svoje znanje kontinuirano izpopolnjeval/-a.	114	4,36	4,42
Znanje mi daje profesionalno moč.	115	4,38	4,36
S svojim znanjem bom prispeval/-a k razvoju zdravstvene nege.	113	4,16	4,18
Znanje moramo v zdravstveni negi nenehno obnavljati, dopolnjevati in nadgrajevati.	113	4,59	4,59
Znanje je dejavnik napredka v zdravstveni negi.	112	4,52	4,53
Znanje mi omogoča, da lahko kakovostno opravljam klinično usmerjanje.	112	4,41	4,40
Zavedam se, da za svoje delo v kliničnem okolju prevzemam etično odgovornost, zato potrebujem ustrezno znanje.	111	4,48	4,50
Zavedam se, da za svoje delo v kliničnem okolju prevzemam strokovno odgovornost, zato potrebujem ustrezno znanje.	112	4,58	4,59
Zavedam se, da za svoje delo v kliničnem okolju prevzemam kazensko in materialno odgovornost, zato potrebujem ustrezno znanje.	109	4,55	4,57
Pacient ima pravico do zasebnosti v času obravnave.	106	4,60	4,63
Ščititi moramo pacientove moralne pravice.	109	4,59	4,61
Ščititi moramo pacientove pravne pravice.	109	4,58	4,59
V času obravnave pacienta moramo ohranjati njegovo zaupnost informacij.	109	4,63	4,63
Zdravstveni delavci morajo prevzemati odgovornost za opravljeno delo.	110	4,57	4,62

Legenda: n – število anketirancev; % – odstotek; PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon.

Na podlagi rezultatov iz tabele 3 lahko odgovorimo na prvo raziskovalno vprašanje. Vrednote imajo za študente velik pomen, saj se je večina študentov odločila za vrednote, ki se tičejo pacientov (pacient ima pravico do zasebnosti, do zaupnosti informacij in da ščitimo njihove pravice). Hkrati se je tudi večina študentov odločila, da moramo znanje v zdravstveni negi nenehno obnavljati, dopolnjevati in nadgrajevati. V nadaljevanju bomo

predstavili rezultate trditev, kjer smo izračunali standardne odklone in povprečne vrednosti. Najvišjo povprečno vrednost smo izračunali pri trditvi »V času obravnave pacienta moramo ohranjati njegovo zaupnost informacij«. Nato sledi trditev »Pacient ima pravico do zasebnosti v času obravnave« (PV = 4,60; SO = 4,63). Sledili sta trditvi »Znanje moramo v zdravstveni negi nenehno obnavljati, dopolnjevati in nadgrajevati« (PV = 4,59; SO = 4,59) in trditev »Ščititi moramo pacientove moralne pravice« (PV = 4,59; SO = 4,61), kar pomeni, da so se v povprečju strinjali s trditvami. Najmanjši povprečni vrednosti smo izračunali pri trditvi »Za študij zdravstvene nege sem se odločil/-a ne glede na višino plačila, ki ga bom prejemal/-a« (PV = 3,34; SO = 3,32) in trditev »Poklic diplomirane medicinske sestre/diplomiranega zdravstvenika je enakovreden ostalim poklicem« (PV = 3,33; SO = 3,41). Iz teh dveh trditev lahko sklepamo, da se je veliko število študentov odločilo za poklic glede na višino plačila, ki ga bodo prejemali, in da menijo, da poklic diplomirane medicinske sestre/diplomiranega zdravstvenika ni enakovreden ostalim poklicem.

Odgovor na drugo raziskovalno vprašanje, »Kakšna so mnenja študentov o profesionalnih vrednotah glede na smer študija: redni, izredni?«, smo pridobili na podlagi rezultatov iz tabele 4.

Tabela 4: Mnenja študentov o profesionalnih vrednotah glede na smer študija

Trditve	Redni študij			Izredni študij		
	n	PV	SO	n	PV	SO
Zavedam se lastnih kompetenc.	58	3,98	1,1	30	3,93	1,14
Poklic diplomirane medicinske sestre/diplomiranega zdravstvenika je enakovreden ostalim poklicem.	58	3,50	1,26	30	3,00	1,41
Družba potrebuje diplomirane medicinske sestre.	58	4,52	1,04	30	4,40	1,03
Za študij zdravstvene nege sem se odločil/-a ne glede na višino plačila, ki ga bom prejemal/-a.	58	3,41	1,15	30	3,20	1,21
Ko zaključim izobraževanje, bom strokovnjak/-inja na področju zdravstvene nege.	57	3,60	0,97	30	3,37	0,92
Sposoben/sposobna sem prepoznovati pacientove potrebe po zdravstveni negi.	58	4,04	0,84	30	4,07	0,86
Po diplomi bom svoje znanje kontinuirano izpopolnjeval/-a.	58	4,41	0,83	30	4,27	0,9
Znanje mi daje profesionalno moč.	57	4,45	0,79	30	4,23	0,85
S svojim znanjem bom prispeval/-a k razvoju zdravstvene nege.	58	4,11	0,92	30	4,27	0,82

Trditev	Redni študij			Izredni študij		
	n	PV	SO	n	PV	SO
Znanje moramo v zdravstveni negi nenehno obnavljati, dopolnjevati in nadgrajevati.	58	4,60	0,83	30	4,57	0,85
Znanje je dejavnik napredka v zdravstveni negi.	58	4,53	0,84	30	4,50	0,86
Znanje mi omogoča, da lahko kakovostno opravljam klinično usmerjanje.	58	4,47	0,84	30	4,30	1,02
Zavedam se, da za svoje delo v kliničnem okolju prevzemam etično odgovornost, zato potrebujem ustrezno znanje.	57	4,53	0,78	30	4,40	1,03
Zavedam se, da za svoje delo v kliničnem okolju prevzemam strokovno odgovornost, zato potrebujem ustrezno znanje.	58	4,59	0,81	30	4,57	0,85
Zavedam se, da za svoje delo v kliničnem okolju prevzemam kazensko in materialno odgovornost, zato potrebujem ustrezno znanje.	56	4,55	0,85	30	4,53	0,86
Pacient ima pravico do zasebnosti v času obravnave.	53	4,64	0,85	30	4,53	0,86
Ščititi moramo pacientove moralne pravice.	56	4,68	0,81	30	4,43	0,89
Ščititi moramo pacientove pravne pravice.	56	4,63	0,82	30	4,50	0,86
V času obravnave pacienta moramo ohranjati njegovo zaupnost informacij.	56	4,68	0,83	30	4,53	0,93
Zdravstveni delavci morajo prevzemati odgovornost za opravljeno delo.	56	4,59	0,82	30	4,53	0,86

Legenda: PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon; n – število anketirancev.

Za odgovor na drugo raziskovalno vprašanje smo gledali povprečno vrednost za redne in izredne študente. Iz rezultatov smo ugotovili, da ni velike razlike v mnenju študentov o profesionalnih vrednotah, saj so bili njihovi odgovori skoraj identični glede na povprečno vrednost. Največja razlika pri odgovorih je bila pri trditvi »Poklic diplomirane medicinske sestre/diplomiranega zdravstvenika je enakovreden ostalim poklicem«, kjer je bila za redne študente povprečna vrednost 3,50 in za izredne 3,00. Iz tabele 6 je razvidno, da so anketirani študenti rednega študija visoko strinjanje navedli pri trditvah, da ima pacient pravico do zasebnosti v času obravnave (PV = 4,64; SO = 0,84), da moramo v času obravnave ohranjati pacientovo zaupnost (PV = 4,68; SO = 0,83), med tem ko izredni študentje visoko strinjanje navajajo pri trditvah, da je treba znanje v zdravstveni negi nenehno obnavljati, dopolnjevati in nadgrajevati (PV = 4,57; SO = 0,85) in da se zavedajo, da za svoje delo prevzemajo strokovno odgovornost (PV = 4,57; SO = 0,85). Nižje strinjanje navajajo redni študentje pri trditvi, da so se za študij zdravstvene nege odločili ne glede na višino plačila, ki ga bodo prejeli (PV = 3,41; SO = 1,15), študentje izrednega študija pa za trditev, da je poklic diplomirane medicinske sestre/diplomiranega zdravstvenika enakovreden ostalim poklicem (PV = 3,00; SO = 1,14).

V drugem sklopu vprašalnika smo imeli 15 vrednot, kjer so študenti po svoji presoji ocenili vrednote od 1 do 15. Ocena 1 je pomenila, da se jim zdi ta vrednota najmanj pomembna, ocena 15 pa, da jim je vrednota zelo pomembna. V tabeli 5 smo prikazali podatke tako, da smo predstavili povprečno vrednost in standardni odklon za vsako vrednoto.

Tabela 5: Ocena profesionalnih vrednot

Profesionalne vrednote	n	PV	SO
Človeško dostojanstvo (ozaveščenost o pacientovih vrednotah, prepričanjih in njihovo spoštovanje).	85	9,41	5,28
Enakost med pacient (pacient ima pravico do zdravljenja ne glede na spol, raso, vero ali ekonomsko osnovo).	85	9,65	4,89
Preprečevanje trpljenja (pacient se mora počutiti čim bolj udobno in trpeti čim manj bolečin in tesnobe).	85	9,73	4,90
Zanesljivost (medicinske sestre morajo poročati o vsaki napaki, ki jo naredijo, in zanjo tudi odgovarjati).	85	8,55	4,38
Avtonomija (pacient ima pravico dobiti informacije v zvezi z njegovo diagnozo, zdravljenjem in prognozo pri čemer se upoštevajo njegove želje in zmožnost razumevanja teh informacij).	85	8,80	4,61
Kakovost in varnost (medicinske sestre morajo delo izvajati poklicno, vestno in v skladu z ustaljenimi postopki zdravstvene nege in se prepričati, ali je pacient varen).	85	10,41	4,37
Zaupanja vreden odnos med pacientom in medicinsko sestro (pacient ima pravico do zdravljenja na podlagi zaupanja, vključno z izogibanjem zavajajočim ali zadržnim informacijam).	85	9,50	4,30
Prosta izbira (pacient ima pravico sprejeti ali zavrniti zdravljenje).	86	8,55	4,23
Neodvisnost in odgovornost (pacienti imajo pravico, da se odločajo in sprejemajo odločitve o svojem zdravju).	85	9,08	3,86
Zasebnost (pacientovo zasebnost je treba spoštovati, pacient ne sme biti izpostavljen več kot je potrebno za zdravljenje).	85	9,32	4,19
Zaupnost (medicinske sestre morajo ohraniti zaupnost v zvezi s pacientovim stanjem in se izogibati razširjanju informacij ali spreminjanja).	85	9,35	4,12
Poklicna zvestoba (medicinske sestre bodo delovale v skladu z etičnim kodeksom zdravstvene nege).	85	9,46	4,46
Odličnosti (medicinske sestre bodo aktivirale dejavnosti, ki bodo vzpostavile in promovirale poklic ter bodo prispevale prek službenega klica, prevzemati morajo odgovornost v okviru svoje strokovne odgovornosti).	85	8,64	4,69
Vodstvo (medicinske sestre bi morale sodelovati v odborih za javno zdravje, da bi lahko vplivale na politiko zdravstvenega varstva s tem, da bi predstavile potrebe pacientov in poklica).	87	8,31	5,52
Svoboda poklicnega aktivizma (medicinske sestre imajo pravico do ustreznih delovnih pogojev in imajo pravico, da jih zahtevajo).	87	9,56	5,17

Legenda: n – število anketirancev; PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon.

Na podlagi rezultatov iz tabele 5 smo prišli do naslednjih rezultatov.

Po izračunu povprečne vrednosti tabele 5 vidimo, da ima najvišjo povprečno vrednost vrednota »Kakovost in varnost (medicinske sestre morajo delo izvajati poklicno, vestno

in varno v skladu z ustaljenimi postopki zdravstvene nege in se prepričati, ali je pacient varen)« (PV = 10,41; SO = 5,28). Sledi vrednota »Preprečevanje trpljenja (pacient se mora počutiti čim bolj udobno in trpeti čim manj bolečin in tesnobe)« (PV = 9,73; SO = 4,90). Po izračunu povprečne vrednosti vidimo, da je študentom najbolj pomembna kakovost in varnost na delovnem mestu pri delu s pacientom. Potem ji sledi vrednota o preprečevanju trpljenja, da pacientu v času obravnave lajšamo bolečine. Najmanjšo povprečno vrednost je imela vrednota »Vodstvo (medicinske sestre bi morale sodelovati v odborih za javno zdravje, da bi lahko vplivale na politiko zdravstvenega varstva s tem, da bi predstavile potrebe pacientov in poklica)« (PV = 8,31; SO = 5,52). Po tem lahko sklepamo, da se študentom zdi najmanj pomembno, da medicinske sestre sodelujejo v odborih in tako vplivajo na politiko zdravstvenega sistema.

Odgovor na tretje raziskovalno vprašanje, »Katere so razlike mnenju o pomembnosti vrednot študentov glede na letnik in smer študija?«, smo pridobili iz tabele 6.

Tabela 6: Razlike mnenj o pomembnosti vrednot glede na letnik izobraževanja

Profesionalne vrednote	Letnik izobraževanja	n	PV	SO	F	p
Človeško dostojanstvo (ozaveščenost o pacientovih vrednotah, prepričanjih in njihovo spoštovanje).	1. letnik	27	9,11	5,43	0,391	0,962
	2. letnik	23	9,48	5,50		
	3. letnik	34	9,44	5,11		
Enakost med pacient (pacient ima pravico do zdravljenja ne glede na spol, raso, vero ali ekonomsko osnovo).	1. letnik	27	10,33	5,08	0,610	0,546
	2. letnik	23	9,87	4,83		
	3. letnik	34	8,97	9,83		
Preprečevanje trpljenja (pacient se mora počutiti čim bolj udobno in trpeti čim manj bolečin in tesnobe).	1. letnik	26	9,50	5,13	0,039	0,962
	2. letnik	23	9,83	5,06		
	3. letnik	35	9,83	4,80		
Zanesljivost (medicinske sestre morajo poročati o vsaki napaki, ki jo naredijo, in zanjo tudi odgovarjati).*	1. letnik	27	8,59	4,77	2,500	0,058
	2. letnik	23	9,96	4,12		
	3. letnik	34	7,38	3,94		
Avtonomija (pacient ima pravico dobiti informacije v zvezi z njegovo diagnozo, zdravljenjem in prognozo pri čemer se upoštevajo njegove želje in zmožnost razumevanja teh informacij).	1. letnik	27	10,63	4,07	0,671	0,514
	2. letnik	23	11,30	4,16		
	3. letnik	34	9,50	4,67		

Profesionalne vrednote	Letnik izobraževanja	n	PV	SO	F	p
Kakovost in varnost (medicinske sestre morajo delo izvajati poklicno, vestno in varno v skladu z ustaljenimi postopki zdravstvene nege in se prepričati, ali je pacient varen).	1. letnik	27	10,63	4,07	1,256	0,290
	2. letnik	23	11,30	4,16		
	3. letnik	34	9,50	4,67		
Zaupanja vreden odnos med pacientom in medicinsko sestro (pacient ima pravico do zdravljenja na podlagi zaupanja, vključno z izogibanjem zavajajočim ali zadržnim informacijam).	1. letnik	27	9,15	4,07	0,447	0,641
	2. letnik	23	10,22	4,49		
	3. letnik	34	9,29	4,37		
Prosta izbira (pacient ima pravico sprejeti ali zavrniti zdravljenje).	1. letnik	27	8,11	4,50	0,228	0,797
	2. letnik	23	10,22	4,49		
	3. letnik	34	9,29	4,37		
Neodvisnost in odgovornost (pacienti imajo pravico, da se odločajo in sprejemajo odločitve o svojem zdravju).	1. letnik	27	9,22	3,64	0,057	0,945
	2. letnik	23	9,17	3,72		
	3. letnik	34	8,91	4,15		
Zasebnost (pacientovo zasebnost je treba spoštovati, pacient ne sme biti izpostavljen več kot je potrebno za zdravljenje).	1. letnik	27	9,48	4,56	1,249	0,292
	2. letnik	23	10,17	3,93		
	3. letnik	34	8,44	3,97		
Zaupnost (medicinske sestre morajo ohraniti zaupnost v zvezi s pacientovim stanjem in se izogibati razširjanju informacij ali spreminjanja).*	1. letnik	27	10,74	3,87	3,115	0,050
	2. letnik	23	9,43	4,07		
	3. letnik	34	8,18	4,01		
Poklicna zvestoba (medicinske sestre bodo delovale v skladu z etičnim kodeksom zdravstvene nege).	1. letnik	27	9,26	4,40	0,301	0,741
	2. letnik	23	10	4,78		
	3. letnik	34	9,09	4,33		
Odličnosti (medicinske sestre bodo aktivirale dejavnosti, ki bodo vzpostavile in promovirale poklic ter bodo prispevale prek službenega klica, prevzemati morajo odgovornost v okviru svoje strokovne odgovornosti).	1. letnik	27	7,85	4,58	0,632	0,534
	2. letnik	23	9,30	5,32		
	3. letnik	35	8,80	4,32		
Vodstvo (medicinske sestre bi morale sodelovati v odborih za javno zdravje, da bi lahko vplivale na politiko zdravstvenega varstva s tem, da bi predstavile potrebe pacientov in poklica).	1. letnik	28	8,07	5,66	0,534	0,583
	2. letnik	23	7,39	6,021		
	3. letnik	35	8,91	5,09		
Svoboda poklicnega aktivizma (medicinske sestre imajo pravico do ustreznih delovnih pogojev in imajo pravico, da jih zahtevajo).	1. letnik	28	9,11	5,10	0,143	0,867
	2. letnik	23	9,87	5,43		
	3. letnik	35	9,60	5,18		

Legenda: n – število anketirancev; PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon; F = testna statistika; p = vrednost (razlika v povprečnih ocenah je statistično značilna, $p < 0,05$).

Ugotovili smo statistično pomembne razlike med anketiranci 1., 2. in 3. letnika Fakultete za zdravstvo Angele Boškin o pomembnosti vrednot. Statistično pomembna razlika je pri trditvi »Zanesljivost (medicinske sestre morajo poročati o vsaki napaki, ki jo naredijo, in zanjo tudi odgovarjati)« ($F = 2,500$; $p = 0,058$). Največjo povprečno vrednost so imeli študentje 2. letnika ($PV = 9,96$; $SO = 4,12$), najmanjšo pa študentje 3. letnika ($PV = 7,38$; $SO = 3,94$). Statistično pomembno razliko imamo pri trditvi »Zaupnost (medicinske sestre morajo ohraniti zaupnost v zvezi s pacientovim stanjem in se izogibati razširjanju informacij ali spreminjanja)« ($F = 3,115$; $p = 0,050$). Prvi letniki so imeli največjo povprečno vrednost ($PV = 10,47$; $SO = 10,83$), najmanjšo povprečno vrednost pa študentje 3. letnika ($PV = 8,18$; $SO = 4,01$).

Tabela 7: Razlike mnenj o pomembnosti vrednot glede na obliko študija

Profesionalne vrednote	Oblika študija	n	PV	SO	F	p
Človeško dostojanstvo (ozaveščenost o pacientovih vrednotah, prepričanjih in njihovo spoštovanje).	redni študij	57	9,09	5,37	0,648	0,423
	izredni študij	28	10,07	5,11		
Enakost med pacient (pacient ima pravico do zdravljenja ne glede na spol, raso, vero ali ekonomsko osnovo).	redni študij	57	9,68	4,91	0,008	0,929
	izredni študij	28	9,79	4,93		
Preprečevanje trpljenja (pacient se mora počutiti čim bolj udobno in trpeti čim manj bolečin in tesnobe).	redni študij	56	9,73	4,90	0,021	0,885
	izredni študij	29	9,90	5,01		
Zanesljivost (medicinske sestre morajo poročati o vsaki napaki, ki jo naredijo, in zanjo tudi odgovarjati).	redni študij	57	8,42	4,30	0,155	0,695
	izredni študij	28	8,82	4,61		
Avtonomija (pacient ima pravico dobiti informacije v zvezi z njegovo diagnozo, zdravljenjem in prognozo pri čemer se upoštevajo njegove želje in zmožnost razumevanja teh informacij).	redni študij	57	8,47	4,59	1,287	0,260
	izredni študij	28	9,68	4,61		
Kakovost in varnost (medicinske sestre morajo delo izvajati poklicno, vestno in varno v skladu z ustaljenimi postopki zdravstvene nege in se prepričati, ali je pacient varen).	redni študij	57	10,11	4,17	0,849	0,359
	izredni študij	28	11,04	4,76		

Profesionalne vrednote	Oblika študija	n	PV	SO	F	p
Zaupanja vreden odnos med pacientom in medicinsko sestro (pacient ima pravico do zdravljenja na podlagi zaupanja, vključno z izogibanjem zavajajočim ali zadržnim informacijam).	redni študij	57	9,35	4,46	0,425	0,516
	izredni študij	28	10,00	3,98		
Prosta izbira (pacient ima pravico sprejeti ali zavrniti zdravljenje).	redni študij	57	8,59	4,13	0,963	0,329
	izredni študij	29	8,00	4,41		
Neodvisnost in odgovornost (pacienti imajo pravico, da se odločajo in sprejemajo odločitve o svojem zdravju).	redni študij	57	9,44	3,62	0,944	0,334
	izredni študij	28	8,57	4,33		
Zasebnost (pacientovo zasebnost je treba spoštovati, pacient ne sme biti izpostavljen več, kot je potrebno za zdravljenje).	redni študij	57	9,09	4,47	0,516	0,475
	izredni študij	28	9,79	3,59		
Zaupnost (medicinske sestre morajo ohraniti zaupnost v zvezi s pacientovim stanjem in se izogibati razširjanju informacij ali spreminjanja).*	redni študij	57	8,95	4,23	2,239	0,089
	izredni študij	28	10,36	3,74		
Poklicna zvestoba (medicinske sestre bodo delovale v skladu z etičnim kodeksom zdravstvene nege).	redni študij	57	9,09	4,59	1,201	0,276
	izredni študij	28	10,21	4,14		
Odličnosti (medicinske sestre bodo aktivirale dejavnosti, ki bodo vzpostavile in promovirale poklic ter bodo prispevale prek službenega klica, prevzemati morajo odgovornost v okviru svoje strokovne odgovornosti).	redni študij	58	8,21	4,85	2,065	0,154
	izredni študij	28	9,75	4,23		
Vodstvo (medicinske sestre bi morale sodelovati v odborih za javno zdravje, da bi lahko vplivale na politiko zdravstvenega varstva s tem, da bi predstavile potrebe pacientov in poklica).	redni študij	58	8,47	5,50	0,136	0,713
	izredni študij	29	8,00	5,63		
Svoboda poklicnega aktivizma (medicinske sestre imajo pravico do ustreznih delovnih pogojev in imajo pravico, da jih zahtevajo).	redni študij	58	9,71	5,12	0,112	0,738
	izredni študij	29	9,31	5,36		

Legenda: n – število anketirancev; PV – povprečna vrednost; F = testna statistika; p = vrednost (razlika v povprečnih ocenah je statistično značilna, $p < 0,05$).

Pogledali smo še, ali je razlika o mnenju pomembnosti med obliko študija. Ugotovili smo statistično pomembno razliko med anketiranci rednega in izrednega študija pri trditvi »Zaupnost (medicinske sestre morajo ohraniti zaupnost v zvezi s pacientovim stanjem in se izogibati razširjanju informacij ali spreminjanja)« ($F = 2,239$; $p = 0,089$). Študentje izrednega študija so imeli večjo povprečno vrednost ($PV = 10,36$; $SO = 3,74$), kot študentje rednega študija ($PV = 8,95$; $SO = 4,23$).

Tabela 8 prikazuje statistično pomembne povezave med trditvami o medicinski sestri in pacientom. Statistično pomembna pozitivna povezava je pri zaupanju vrednem odnosu med pacientom in medicinsko sestro ter zaupnostjo ($r = 0,485$; $p = 0,001$), naslednja pa je med zaupnostjo ter kakovostjo in varnostjo ($r = 0,291$; $p = 0,007$). Statistično pomembna povezava je med kakovostjo in varnostjo ter zasebnostjo ($r = 0,245$; $p = 0,024$).

Tabela 8: Povezanost med trditvami o medicinski sestri in pacientom

		1	2	3	4
1	Pearson Correlation	1	0,485**	0,408**	0,394**
	Sig. (2-tailed)		0,001	0,001	0,001
	n	85	85	85	85
2	Pearson Correlation	0,485**	1	0,569**	0,291**
	Sig. (2-tailed)	0,001		0,001	0,007
	n	85	85	85	85
3	Pearson Correlation	0,408**	0,569**	1	0,246**
	Sig. (2-tailed)	0,001	0,001		0,024
	n	85	85	85	85
4	Pearson Correlation	0,394**	0,291**	0,245**	1
	Sig. (2-tailed)	0,001	0,007	0,024	
	n	85	85	85	85

Legenda: 1 – Zaupanja vreden odnos med pacientom in medicinsko sestro (pacient ima pravico do zdravljenja na podlagi zaupanja, vključno z izogibanjem zavajajočim ali zadržnim informacijam); 2 – Zaupnost (medicinske sestre morajo ohraniti zaupnost v zvezi s pacientovim stanjem in se izogibati razširjanju informacij ali spreminjanja); 3 – Zasebnost (pacientovo zasebnost je treba spoštovati, pacient ne sme biti izpostavljen več, kot je potrebno za zdravljenje); 4 – Kakovost in varnost (medicinske sestre morajo delo izvajati poklicno, vestno in varno v skladu z ustaljenimi postopki zdravstvene nege in se prepričati, ali je pacient varen); $p = 0,01$ (**); $p = 0,05$ (*); n = število anketirancev; Sig (2-tailed) = dvostranski test.

3.5 RAZPRAVA

Namen našega diplomskega dela je bil raziskati razvoj profesionalnih vrednot študentov Fakultete za zdravstvo Angele Boškin skozi študij. Ključne ugotovitve naše raziskave so, da imajo vrednote, ki se navezujejo na pacienta, velik pomen za študente, saj se je skozi celotni vprašalnik večina študentov odločalo za vrednote, povezane s pacientom.

Na podlagi prvega raziskovalnega vprašanja smo prišli do naslednjih ugotovitev. Za študente je velikega pomena zaščita pacienta, kjer naj bi medicinska sestra oziroma zdravstveni tehnik ščitil njega in njegove pravice. Prav tako je velikega pomena zaupanje medicinski sestri oziroma zdravstvenemu tehniku, pomembno vlogo pa ima

tudi varnost pacienta. Na podlagi teh rezultatov ugotovimo, da je študentom na prvem mestu pacient. Mlinar (2011) navaja, da mora biti študentom tekom študija omogočen razvoj profesionalnega odnosa do pacienta, etične občutljivosti in kompetentnosti pri izvajanju zdravstvene nege. Pomemben dejavnik za razvoj profesionalnih vrednot je strokovno vodenje skozi klinično usposabljanje s strani učiteljev in kliničnih mentorjev. Če povzamemo, imajo vrednote pomen za študente kot bodoče zdravstvene delavce, vendar za razvoj teh vrednot so pomembni tudi učitelji in klinični mentorji, ki jih skozi študij in klinično prakso učijo o profesionalnih vrednotah.

Študenti v naši raziskavi so tudi mnenja, da je pomembno, da po končanem študiju svoje znanje konstantno obnavljajo in dopolnjujejo. Možina (2003) pravi, da se strokovno znanje v koraku z napredkom znanosti, nenehnimi izboljšavami in pridobljenimi izkustvenimi spoznanji s časom hitro spreminja, zato je treba strokovno znanje izpopolnjevati na način, da se obnavlja, pogloblja, posodablja in tudi osvežuje, da bi to ustrezalo trenutnim potrebam učinkovitega opravljanja poklica. Prišli smo tudi do zanimivih ugotovitev, kjer se tretjina študentov ni strinjala s trditvijo »Za študij zdravstvene nege sem se odločil/-a ne glede na višino plačila, ki ga bom prejemal/-a« več kot tretjina študentov se pa ni moglo opredeliti, ali se strinjajo ali ne. Kar manj, kot tretjina študentov se ni strinjala s trditvijo, da je poklic medicinske sestre enakovreden ostalim poklicem. Pri tej trditvi bi lahko postavili dodatno vprašanje ali podvprašanje za tiste, ki se ne strinjajo s to trditvijo, in sicer ali se ne strinjajo, ker mislijo, da res ni enakovreden ostalim poklicem ali imajo tako mnenje zaradi družbe in medijev.

Donmez & Ozsoy (2016) sta leta 2016 opravila raziskavo v zahodni Turčiji, ker sta želela določiti poklicne vrednote in raziskati odnos med njihovimi značilnostmi. V raziskavo sta vključila 416 študentov zdravstvene nege. Prišli so do ugotovitev, da se je večina študentov odločila za poklic medicinske sestre po svoji volji, malo manj kot polovica študentov pa ni bilo prepričanih o študiju zdravstvene nege. Ugotovljeno je bilo, da se študentje odločajo za študij iz razlogov, kot so jamstvo za opravljanje dela, kar polovica študentov, za ljubeč poklic v zdravstveni negi se je odločila tretjina in zaradi želje družine pa osmina študentov. Več kot polovica študentov se je odločila, da bo po diplomi delala v kliničnem okolju, polovica študentov pa načrtuje delo kot akademiki. Študentje, ki so

izbrali poklic po svoji želji in so že imeli nekaj znanja o vrednotah, so imeli večje povprečje profesionalnih vrednot kot ostali študentje (Donmez & Ozsoy, 2016).

Naš prvi sklop raziskave lahko primerjamo z raziskavo Černi, et al. (2016), kjer so delali raziskavo med 184 študenti 1. in 2. stopnje študijskega programa Zdravstvena nega. Prišli so do zaključka, da študenti zdravstvene nege profesionalne vrednote uvrščajo visoko in prav tako razumejo njihov pomen v samem razvoju zdravstva in napredku zdravstvenega sistema. Naslednjo raziskavo, ki jo lahko primerjamo, so opravili med študenti Fakultete za zdravstvo Angele Boškin. V raziskavi na vzorcu 165 študentov rednega in izrednega študija na 1. stopnji študijskega programa. Ugotavljajo, da so študentom profesionalne vrednote pomembne. Izpostavili so predvsem skrb za pacienta in njegovih pravic v poklicu medicinske sestre, najnižje strinjanje so navedli pri profesionalnih vrednotah, ki se tičejo izobraževanj in strokovnih izpopolnjevanj ter vključevanj v raziskave. Menijo, da bi bilo treba študente dodatno motivirati in spodbujati na področju razvoja in politike zdravstvene nege (Pivač, et al., 2016).

Z izvedeno raziskavo smo želeli ugotoviti, kakšna so mnenja o profesionalnih vrednotah med smerjo študija (redni in izredni). Ne glede na smer so se tako redni kot izredni odločili za vrednote, ki se nanašajo na pacienta, zdravstvene delavce in zdravstveno nego. Na podlagi tega lahko sklepamo, da smer študija ni povezana z mnenjem o profesionalnih vrednotah in da imata obe smeri študija pozitivno mnenje o vrednotah. Profesionalne vrednote se lahko razlikujejo med posamezniki zaradi razlik v stopnji izobrazbe, kulture, osebnostnih vrednot, zakonskega stanu, učnih izkušenj in strokovnega znanja. Te vrednote delujejo kot okvir za odločanje in etično prakso ter prispevajo k individualni profesionalni zavezi (Iacobucci, et al., 2013).

V drugem sklopu našega vprašalnika smo študentom predstavili 15 vrednot, ki so jih ocenili od 1 – najmanj pomembna do 15 – najbolj pomembna. Za ugotovitve raziskave smo gledali povprečno vrednost, kjer smo ugotovili, da sta kakovost in varnost ter preprečevanje trpljenja najbolj pomembne vrednote za študente. Najmanj pomembnosti od vseh vrednot pa so namenili vrednoti vodstvo, kjer medicinska sestra sodeluje v odborih in tako vpliva na politiko zdravstvenega sistema.

Rezultate naše raziskave smo primerjali z raziskavo Rassin (2008), ki je v svojo raziskavo vključil 323 medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov in analiziral njihove poklicne ter osebne vrednote in dejavnike, ki na te vrednote vplivajo. Med profesionalne vrednote so se najvišje uvrstile: človeško dostojanstvo, enakost med pacienti in preprečevanje trpljenja. Vrednote, povezane z odgovornostjo do svojega poklica in družbe, pa so bile ocenjene z najnižjimi ocenami, zlasti vrednota o promociji zdravja in javnega zdravja. Avtor meni, da je to morda posledica, ker so medicinske sestre še vedno omejene s tradicionalnimi modeli in niso toliko zainteresirane, da se vključijo v raziskovalne tečaje in da poudarijo pomen raziskav. Dejavniki, ki vplivajo na vrednote medicinskih sester, so kultura, strokovno izobraževanje, usposabljanje in izkušnje. Če primerjamo rezultate naše raziskave in raziskave avtorja Rassin (2008) vidimo, da so se tudi pri naših rezultatih študenti večinoma odločili za vrednote, ki se tičejo pacienta in ne toliko za vrednote, ki so povezane z javnim zdravjem in politiko zdravstvenega varstva.

V raziskavi nas je zanimalo tudi, ali so razlike o mnenju pomembnosti med letnikom študija in obliko študija. Ugotovili smo, da so statistične razlike med drugim in tretjim letnikom pri vrednoti o zanesljivosti, kjer morajo medicinske sestre poročati o vsaki napaki, ki jo naredijo, in zanjo odgovarjati. Študentje 2. letnika so imeli večjo povprečno vrednost kot študentje 3. letnika, pri obliki študija pa so izredni imeli večjo povprečno vrednost kot redni študentje. Naslednja razlika med letniki je pri vrednoti o zaupnosti, kjer so študentje 1. letnika imeli večjo povprečno vrednost kot študentje 3. letnika. Pri obliki študija pa imamo statistično razliko pri vrednoti zaupnost, kjer so imeli študentje izrednega študija večjo povprečno vrednost kot študenti rednega študija. Kot predlog bi lahko dodali v empirični del predhodno šolanje študentov in na podlagi tega bi mogoče prišli do zanimivih ugotovitev, ali imajo študentje s predhodno zdravstveno šolo drugačno mnenje o profesionalnih vrednotah kot študenti iz drugih strok.

Naše rezultate lahko primerjamo z rezultati raziskave iz Irana, kjer so primerjali pogled na profesionalne vrednote med študenti 1. in 3. letnika univerze. V raziskavo so vključili 240 študentov in prišli do končnih rezultatov, da ni bistvene razlike v pogledu na profesionalne vrednote, ker so vsi študentje v raziskavi označili kot prioriteto skrb do pacienta (Parvan, et al., 2012).

Tudi Leduc & Kotzer (2009) sta naredila raziskavo, kjer sta vključila 384 anketirancev. To so bili študentje, novi diplomanti in izkušeni pripravniki, kjer sta primerjali profesionalne vrednote glede na izkušnje. Z raziskavo sta ugotovila, da imajo izkušeni pripravniki, ki imajo od 4 do 5 let delovnih izkušenj, višje ravni poklicnih vrednot. Vendar je bilo med anketiranci več podobnosti v odgovorih kot razlik, med anketiranci ni bilo statističnih razlik v odgovorih glede na leto izkušenj v praksi in rezultati ankete. S tem sta ugotovili, da izkušnje niso nujno potrebne za razvoj profesionalnih vrednot.

Pri naši opravljeni raziskavi smo imeli tudi omejitve, in sicer največjo omejitev nam je predstavljal premajhen in neuravnotežen vzorec. Četrtnina študentov je v drugem sklopu prenehala z reševanjem, saj je bilo v drugem sklopu treba razmisliti in se odločiti, kateri vrednoti pripisati večjo oceno, to pripisujemo nezainteresiranosti študentov. Če bi bil vprašalnik bolj poenostavljen, bi mogoče dobili več odgovorov, ker bi z večjim številom vzorca dobili bolj relevantne rezultate, ti pa bi bili bolj primerljivi. Težavo je predstavljala tudi literatura, saj nismo zasledili veliko raziskav na tem področju, opravljenih v Sloveniji.

4 ZAKLJUČEK

Profesionalne vrednote študenti uvrščajo zelo visoko, saj se jim zdi pomembno, da je pacient na prvem mestu ter da je v času obravnave v bolnišnici zaščiten in varen. Kar je za študente kot bodoče zdravstvene delavce to pozitivna lasnost, smo lahko prepričani, da se bodo te lasnosti tekom študija in potem tudi tekom zaposlitve utrdile ter nadgradile. Seveda je tudi pomembno, da študentom ni vseeno za njihove delovne pogoje in si želijo varne delovne pogoje in da jih tudi zahtevajo. Dobro je tudi to, da že kot študentje vedo, da je treba znanje dopolnjevati in nadgrajevati, da se udeležujejo izobraževanj tudi po zaključnem formalnem izobraževanju ter se aktivno vključujejo v raziskovalno delo na področju zdravstvene nege. Z izobraževanjem in raziskovanjem bodo prispevali k razvoju zdravstvene nege. Želimo si, da bodo ob naslednji raziskavi študentje mnenja, da je poklic medicinske sestre/zdravstvenega tehnika enakovreden ostalim poklicem.

Zanimivo bi bilo na tem področju raziskati, ali se podatki razlikujejo med fakultetami, s tem, ko bi dobili večji vzorec anketirancev, pa bi lahko dobili boljše rezultate o mnenju in razlikah o pomembnosti profesionalnih vrednot med letniki in smerjo študija. Predlagamo tudi raziskavo med zdravstvenimi delavci, s katero bi lahko ugotovili, ali obstajajo razlike med novo zaposlenimi in tistimi, ki so zaposleni že več let.

5 LITERATURA

- Alidina, K., 2013. Professionalism in post-licensure nurses in developed Countries. *Journal of Nursing Education and Practice*, 3(5), pp. 128-137.
- Ambrož, N. & Zupančič, V., 2013. Ali študenti vemo vse o pacientovih pravicah. In: B. Filej, ed. *Pravice, vrednote, svoboda, solidarnost in varnost. Novo mesto, 13. maj 2013*. Novo mesto: Visoka šola za zdravstvo Novo mesto, p. 30.
- Arnautovič, S., 2008. Vse življenjsko izobraževanje. In: M. Rebernik Milić, ed. *Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v operativni dejavnosti. Bled, 21.–22. november 2008*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, pp. 16-19.
- Ayla, A.I., Ozyazicioglu, N., Atak, M. & Surener, S., 2018. Determination of professional values in nursing students. *International Journal of Caring Sciences*, 11(1), pp. 254-260.
- Berus, B. & Kržičnik, M., 2010. Dejavniki, ki vplivajo na izbiro poklica sms/sz. In: M. Berkopec, ed. *2. Dnevi Marije Tomšič: Vrednote v zdravstveni negi. Novo mesto, 21.–22. januar 2010*. Novo mesto: Splošna bolnišnica Novo mesto v sodelovanju z Društvom medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Novo mesto in Visoko šolo za zdravstvo v Novem mestu, pp. 41-46.
- Burkhardt, M.A. & Nathaniel, A.K., 2008. *Ethics and issues in contemporary nursing*. 3rd ed. New York: Thompson Delmar Learning.
- Čelik, S. & Hisar, F., 2012. The influence of the professionalism behaviour of nurses working in health institutions on job satisfaction. *International Journal of Nursing Practice*, 18(2), pp. 180-187.

Cencič, M., 2009. *Kako poteka pedagoško raziskovanje: Primer kvantitativne empirične neeksperimentalne raziskave*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Černi, A., Cilar, L., Kmetec, S., Mernik, L. & Novak, Ž., 2016. Profesionalne vrednote skozi prizmo študentov zdravstvenih ved. In: D. Železnik & U. Železnik, eds. *Profesionalne vrednote skozi prizmo študentov zdravstvenih ved: 8. študentska konferenca zdravstvenih ved. Slovenj Gradec, 3. junij 2016*. Slovenj Gradec: Visoka šola za zdravstvene vede Slovenj Gradec, pp. 24-34.

Černoga, A. & Bohinc, B., 2009. Profesionalna in etična odgovornost medicinske sestre. *Obzornik zdravstvene nege*, 43(3), pp. 223-228.

Donmez, R.O. & Ozsoy, S., 2016. Influencing development of professional values among nursing students. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 32(4), pp. 988-993.

Fantahun, A., Demessie, A., Gebrekirstos, K., Zemene, A. & Yetayeh, G., 2012. Across sectional study on factors influencing professionalism in nursing among nurses in Mekelle Public Hospitals, North Ethiopia, 2012. *BMC Nursing*, 13(10).

Fisher, M., 2014. A comparison of professional value development among pre-licensure nursing students in associate degree, diploma and bachelor of science in nursing programs. *Nursing Education Perspectives*, 35(1), pp. 37-42.

Gajser Dvojmoč, L., 2012. *Razkorak osebnih in profesionalnih vrednot med različnimi generacijami izvajalcev zdravstvene nege: magistrsko delo*. Novo mesto: Visoka šola za zdravstvo, pp. 3-22.

Gallegos, C. & Sortedahl, C., 2015. An Exploration of Professional Values Held by Nurses at a Large Freestanding Pediatric Hospital. *Pediatric Nursing*, 41(4), pp. 187-195.

Iacobucci, T.A., Daly, B.J., Lindell, D. & Quinn Griffin, M., 2013. Professional values, self-esteem and ethical confidence of baccalaureate nursing students. *Nurshing Ethics*, 20(4), p. 480.

International Council of Nurses, 2012. *Code of ethics for nurses*. Geneva: Internation Council of Nurses, pp. 1-11.

Jimenez-Lopez, F.R., 2014. Values in nursing students and professionals: An exploratory comparative study. *Nursing Ethics*, pp. 1-13.

Kaya, A. & Boz, I., 2017. The development of the Professional Values Model in Nursing. *Nurse Ethics*, 24(1) pp. 1–10.

Lawler, K.B., 2008. *Service-learning and the development of professional nursing values in adult undergraduat students: a dissertation*. Pennsylvania: Faculty of the School of Education, Widener University.

Leduc, K. & Kotzer, A.M., 2009. A comparison of the professional nursing values of students, New Graduates and Seasoned Professionals. *Nursing education research*, 30(5).

Lokajner, G. & Sima, Đ., 2011. Vrtinec osebnostnih vrednot medicinskih sester ter babic in profesionalnih vrednot zdravstvene in babiške nege. In: B. Skela Savič, S. Hvalič Touzery, J. Zorc & K. Skinder Savič, eds. *4. mednarodna znanstvena konferenca s področja raziskovanja v zdravstveni negi in zdravstvu. Na dokazih podprta zdravstvena obravnava – priložnosti za povezovanje zdravstvenih strok, potreb pacientov in znanj: zbornik predavanj z recenzijo. Ljubljana, 9. in 10. junij 2011*. Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego, pp. 173-174.

Marinčič, M., 2009. Partnerstvo v zdravstveni negi po zakonu o pacientovih pravicah. In: S. Majcen Dvoršak, A. Kvas, B.M. Kaučič, D. Železnik & D. Klemenc, eds. *Medicinske sestre in babice – znanje je naša moč. Ljubljana, 11–13. maj 2009*. Ljubljana: Zbornica

zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, p. 142A.

Mlinar, S., 2011. Professional value of caring behaviour in nursing students. In: B. Skela Savič, S. Hvalič Touzery, J. Zorc & K. Skinder Savič, eds. *Na dokazih podprta zdravstvena obravnava – priložnosti za povezovanje zdravstvenih strok, potreb pacientov in znanj. Ljubljana, 9.–10. junij 2011*. Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice, p. 335.

Mlinšek, A., 2012. Etičnost razmišljanja in diskriminacija v zdravstveni negi. *Revija za univerzalno odličnost*, 1(1), pp. 20–29.

Možina, T., 2003. Kakovost v izobraževanju odraslih. *Andragoška spoznanja*, 9(3), pp. 61-64.

Naka, S. & Kvas, A., 2004. Razvoj vrednot in načelo pravičnosti. *Obzornik Zdravstvene Nege*, 38(4), pp. 305-312.

Pajnkihar, M., 2010. Vrednote in znanje medicinskih sester za doseganje učinkovite zdravstvene nege, osnovane na znanstvenih dokazih. In: M. Pajnkihar, ed. *Gradimo učinkovito in zmogljivo zdravstveno nego: zbornik predavanj. Maribor, 3.–4. junij 2010*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, pp. 105–110.

Parandeh, A., Khaghanizade, M., Mohammadi, E. & Nouri, J., 2015. Factors influencing development of professional values among nursing students and instructors: A systematic review. *Global Journal of Health Science*, 7(2), pp. 284-293.

Parvan, K., Zamanzadeh, V. & Alsadat Hosseini, F., 2012. Asssment of professional values among Iranian nursing students graduating in Universities with different of educational services. *Thrita Journal of Medical Sciences*, 1(2), pp. 37-43.

Pivač, S., Pesjak, K., Kalender Smajlovič, S., Muratovič, A., Avšič, A., Radič, S., Stenovec, A., Kranjc, J. & Novak, I., 2016. Profesionalne vrednote skozi prizmo študentov Fakultete za zdravstvo Jesenice. In: D. Železnik & U. Železnik, eds. *Profesionalne vrednote skozi prizmo študentov zdravstvenih ved: 8. študentska konferenca zdravstvenih ved. Slovenj Gradec, 3. junij. 2016.* Slovenj Gradec: Visoka šola za zdravstvene vede Slovenj Gradec.

Podhostnik, A., 2010. Vrednote v poklicu medicinske sestre. In: M. Berkopec, ed. *Vrednote v zdravstveni negi: 2. dnevi Marije Tomšič. Novo mesto, 21. in 22. januar 2010.* Novo mesto: Splošna bolnišnica; Društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov; Visoka šola za zdravstvo, pp. 158-159.

Poorchangizi, B., Farokhzadian, J., Abbaszadeh, A., Mirzaee, M. & Borhani, F., 2017. The importance of professional values from clinical nurses perspective in hospitals of a medical university in Iran. *BMC Medical Ethics*, 18(1).

Popit, T., 2008. *Uvod v sociologijo*. 1st ed. Ljubljana: DZS.

Rassin, M., 2008. Nurse's professional and personal values. *Nurse Ethics*, 15(5), pp. 614-630.

Raščan, M., 2010. *Spreminjanje vrednot pri izvajalcih zdravstvene nege: diplomsko delo.* Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede.

Razlag Kolar, T., Kraner, T., Javšnik Koželnik, P.P., Zupančič, A., Martinović, M., Filej, B., Kaučič, B., Breznik, K., Hrovat Bukovšek, A. & Plank, D., 2016. Struktura strokovnih vrednot študentov zdravstvene nege na Visoki šoli za zdravstvo v Celju. In: D. Železnik & U. Železnik, eds. *8. študentska konferenca zdravstvenih ved: Profesionalne vrednote skozi prizmo študentov zdravstvenih ved. Slovenj Gradec, 3. junij 2016.* Slovenj Gradec: Visoka šola za zdravstvene vede.

Schmidt, B., 2015. Core professional nursing values of baccalaureate nursing students who are men. *Nursing Ethics*, 23(6) pp. 1–11.

Selman, D., 2011. Professional values and nursing. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 14(2), pp. 203-208.

Skela Savič, B., Pivač, S. & Hvalič Touzery, S., eds. 2015. *Izberite poklic prihodnosti: Informativna publikacija za bodoče študentke in študente Fakultete za zdravstvo Jesenice*. Jesenice: Fakulteta za zdravstvo Jesenice.

Skela Savič, B., 2016. Professionalism in nursing: what is its current level in Slovenia? *Obzornik zdravstvene nege*, 50(1), pp. 4-9.

Sook Bang, K., Hee Kang, J., Hee Jun, M., Sook Kim, H., Mi Son, H., Jeong Yu, S., Kyung Kwon, M. & Soo Kim, J., 2010. Professional values in Korean undergraduate nursing students. *Nurse Education Today*, 31(1), pp. 77–75.

Theander, K., Wilde-Larsson, M., Florin, J., Gardulf, A., Johansson, E., Lindholm, C., Nordström, G. & Nilsson, J., 2016. Adjusting to future demands in healthcare: Curriculum changes and nursing students' self-reported professional competence. *Nurse Education Today*, 37, pp. 178–183.

Weis, D. & Schank, M.J., 2009. Development and psychometric evaluation of the Nurses Professional Values Scale – Revised. *Journal Nursing Measurement*, 18(1), pp. 70–72.

Zadnikar Pajk, T., 2014. *Kakšne so vrednote medicinskih sester: diplomska naloga*. Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice, pp. 9–10.

Zbornica zdravstvene nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2010. *Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije.

6 PRILOGE

6.1 INSTRUMENT

Fakulteta za zdravstvo **Angele Boškin**
Angela Boškin Faculty of Health Care

Sem Jasmina Musić, študentka Fakultete za zdravstvo Angele Boškin. Pripravljam diplomsko delo z naslovom »Razvoj profesionalnih vrednot študentov zdravstvene nege« pod mentorstvom Sanele Pivač, viš. pred. Namen diplomskega dela je raziskati razvoj profesionalnih vrednot študentov zdravstvene nege skozi študij. Vprašalnik je anonimen, rezultati pa mi bodo v pomoč pri izdelavi raziskovalnega dela diplomskega dela. Rezultati bodo uporabljeni le v študijske namene in predstavljeni v diplomskem delu. Vprašalnik v prvem sklopu vsebuje različne trditve, kjer se opredelite glede na stopnjo strinjanja z ocenami od 1 do 5 (Likertova lestvica), kjer pomeni: 1 – popolnoma se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4 – se strinjam in 5 – popolnoma se strinjam. V drugem sklopu so vrednote, kjer po svoji presoji ocenite, koliko vam je katera vrednota pomembna z oceno od 1 do 15. Bolj pomembno vrednoto ocenite z višjo oceno. V tretjem sklopu pa na vprašanja odgovarjajte tako, da obkrožite črko.

Prosim Vas, da izpolnite anketo in mi pomagate pri izdelavi diplomskega dela. Za sodelovanje se Vam že vnaprej zahvaljujem.

---

1. Sklop: Mnenja študentov o profesionalnih vrednotah

Preberite naslednje trditve in obkrožite, v kakšni meri se strinjate oziroma ne strinjate s posameznimi trditvami, pri čemer 1 pomeni – popolnoma se ne strinjam, 2 pomeni – se ne strinjam, 3 pomeni – niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4 pomeni – se strinjam, 5 pomeni – popolnoma se strinjam.

TRDITVE	Popolnoma se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se ne strinjam, niti se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
1. Zavedam se lastnih kompetenc.	1	2	3	4	5
2. Poklic diplomirane medicinske sestre/ diplomiranega zdravstvenika je enakovreden ostalim poklicem.	1	2	3	4	5
3. Družba potrebuje diplomirane medicinske sestre.	1	2	3	4	5
4. Za študij zdravstvene nege sem se odločil/-a ne glede na višino plačila, ki ga bom prejemal/-a.	1	2	3	4	5
5. Ko zaključim izobraževanje, bom strokovnjak/-inja na področju zdravstvene nege.	1	2	3	4	5
6. Sposoben/sposobna sem prepoznavati pacientove potrebe po zdravstveni negi.	1	2	3	4	5
7. Po diplomi bom svoje znanje kontinuirano izpopolnjeval/-a.	1	2	3	4	5
8. Znanje mi daje profesionalno moč.	1	2	3	4	5
9. S svojim znanjem bom prispeval/-a k razvoju zdravstvene nege.	1	2	3	4	5

10. Znanje moramo v zdravstveni negi nenehno obnavljati, dopolnjevati in nadgrajevati.	1	2	3	4	5
11. Znanje je dejavnik napredka v zdravstveni negi.	1	2	3	4	5
12. Znanje mi omogoča, da lahko kakovostno opravljam klinično usmerjanje.	1	2	3	4	5
13. Zavedam se, da za svoje delo v kliničnem okolju prevzemam etično odgovornost, zato potrebujem ustrezno znanje.	1	2	3	4	5
14. Zavedam se, da za svoje delo v kliničnem okolju prevzemam strokovno odgovornost, zato potrebujem ustrezno znanje.	1	2	3	4	5
15. Zavedam se, da za svoje delo v kliničnem okolju prevzemam kazensko in materialno odgovornost, zato potrebujem ustrezno znanje.	1	2	3	4	5
16. Pacient ima pravico do zasebnosti v času obravnave.	1	2	3	4	5
17. Ščititi moramo pacientove moralne pravice.	1	2	3	4	5
18. Ščititi moramo pacientove pravne pravice.					

19. V času obravnave pacienta moramo ohranjati njegovo zaupnost informacij.	1	2	3	4	5
20. Zdravstveni delavci morajo prevzemati odgovornost za opravljeno delo.		2	3	4	5

2. Sklop

V tabeli je 15 vrednot. Najprej preberite vseh 15 vrednot. Nato po svoji presoji ocenite, koliko vam je katera vrednota pomembna in jo ocenite s številkami od 1 do 15. Bolj pomembno vrednoto ocenite z višjo številko (Vsako številko napišite samo enkrat!).

Profesionalne vrednote	Ocena od 1 do 15
1. Človeško dostojanstvo (ozaveščenost o pacientovih vrednotah, prepričanjih in njihovo spoštovanje).	
2. Enakost med pacient (pacient ima pravico do zdravljenja ne glede na spol, raso, vero ali ekonomsko osnovo).	
Preprečevanje trpljenja (pacient se mora počutiti čim bolj udobno in trpeti čim manj bolečin in tesnobe).	
Zanesljivost (medicinske sestre morajo poročati o vsaki napaki, ki jo naredijo, in zanjo tudi odgovarjati).	
Avtonomija (pacient ima pravico dobiti informacije v zvezi z njegovo diagnozo, zdravljenjem in prognozo, pri čemer se upoštevajo njegove želje in zmožnost razumevanja teh informacij).	
Kakovost in varnost (medicinske sestre morajo delo izvajati poklicno, vestno in varno v skladu z ustaljenimi postopki zdravstvene nege in se prepričati, ali je pacient varen).	
Zaupanja vreden odnos med pacientom in medicinsko sestro (pacient ima pravico do zdravljenja na podlagi zaupanja, vključno	

z izogibanjem zavajajočim ali zadržnim informacijam).	
Prosta izbira (pacient ima pravico sprejeti ali zavrniti zdravljenje).	
Neodvisnost in odgovornost (pacienti imajo pravico, da se odločajo in sprejemajo odločitve o svojem zdravju).	
Zasebnost (pacientovo zasebnost je treba spoštovati, pacient ne sme biti izpostavljen več, kot je potrebno za zdravljenje).	
Zaupnost (medicinske sestre morajo ohraniti zaupnost v zvezi s pacientovim stanjem in se izogibati razširjanju informacij ali spreminjanja).	
Poklicna zvestoba (medicinske sestre bodo delovale v skladu z etičnim kodeksom zdravstvene nege).	
Odličnosti (medicinske sestre bodo aktivirale dejavnosti, ki bodo vzpostavile in promovirale poklic ter bodo prispevale prek službenega klica, prevzemati morajo odgovornost v okviru svoje strokovne odgovornosti).	
Vodstvo (medicinske sestre bi morale sodelovati v odborih za javno zdravje, da bi lahko vplivale na politiko zdravstvenega varstva s tem, da bi predstavile potrebe pacientov in poklica).	
Svoboda poklicnega aktivizma (medicinske sestre imajo pravico do ustreznih delovnih pogojev in imajo pravico, da jih zahtevajo).	

3. Sklop: Demografski podatki

1. Spol:

- a) Moški
- b) Ženski

2. Letnik izobraževanje:

- a) 1. letnik
- b) 2. letnik
- c) 3. letnik

3. Oblika študija:

- a) Redni
- b) Izredni